

Iuliu-Marius Morariu

Profilul teologului după Sfântul Grigore de Nazianz

**SEMĂNĂTORUL - Editura online
noiembrie 2011**

Profilul teologului după Sfântul Grigore de Nazianz

Morariu Iuliu-Marius,

student, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, anul II

1. Preliminarii (detalii bio-bibliografice)

a) Biografie

Strălucitul părinte și apărător al dreptei credințe, Sfântul Grigorie, s-a născut în orașul Arianz sau Nazianz,¹ în jurul anului 330,² patria lui fiind însă Noua Cezaree.³ Tatăl său, al cărui nume îl poartă, a fost la început păgân, adept al sectei Hysistarienilor,⁴ după care s-a convertit la creștinism, în urma neîncetelor stăruințe ale soției sale Nona și a ajuns, grație virtuților sale, episcop de Nazianz.⁵

Ajuns la vârsta maturității, el și-a îmbogățit cultura dobândită în casa părintească făcând studii în orașul său natal, iar apoi în Cezareea Capadociei, unde s-a împrietenit cu Sfântul Vasile,⁶ apoi în Palestina, unde l-a avut profesor pe Thepesios,⁷ și mai apoi la Alexandria și Atena, școala ce mai înaltă pe atunci, unde a fost și rugat să rămână ca dascăl.⁸ Plecând pe ascuns,⁹ s-a întors acasă, devenind dascăl în Capadocia, lângă tatăl său, care l-a hirotonit, în ciuda opoziției sale, preot.¹⁰

Ulterior, el a dorit să-l facă episcop în locul său, însă, Sfântul, socotindu-se nevrednic pentru această măreață demnitate, „a fugit în deșertul Pontului la prietenul său Vasile, care

---

¹ Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1937, p. 8.

² „Data nașterii sale nu este cunoscută cu precizie, dar ea poate fi așezată cu mulți sorți de a fi exactă în jurul anului 330.” *Ibidem*, pp. 8-9. De remarcat este faptul că în proloage se spune că s-a născut „câtre anul 328”; Cf. *Proloagele*, vol. I, diortosite și îmbogățite de Arhimandrit dr. Benedict Ghiuș, Editura Bunavestire, Bacău, 1999, p. 452, iar părintele Nicolae Molnar, într-un studiu despre Sfinții Trei Ierarhi spune că s-a născut în anul 329. Cf. Pr. lector Nicolae Molnar, *Sfinții Trei Ierarhi și spiritualitatea ortodoxă contemporană*, în revista „Altarul Banatului”, anul VIII (XLVII), nr. 1-3, 1997, p. 24.

³ *Viața Sfântului Grigorie Teologul*, alcătuită de preotul Grigorie (sec. VIII), traducere N. Donos, Editura Herald, București, 1992, p. 8.

⁴ „Sectă care adora pe Dumnezeu cel Preaînalt, Hysistos”. Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, op. cit., p.10.

⁵ *Ibidem*, p10.

⁶ *Proloagele*, I, op. cit., p. 452.

⁷ Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, op. cit., p. 12.

⁸ *Ibidem*, pp. 14-16. *Proloagele*, I, op. cit., p. 452.

⁹ Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, op. cit., p. 16.

¹⁰ *Proloagele*, I, op. cit., p. 452.

trăia aici în mare asceză”¹¹, de unde s-a întors totuși peste o vreme, pentru a-și ajuta tatăl ajuns la vârsta neputinței.

„Pentru această fugă, Grigorie a fost acuzat de dușmanii săi, fiind taxat drept un dezertor, un nesocotitor al hotărârilor preoțești și disprețuitor al pravilei și al canoanelor referitoare la viața și activitatea clericului”.¹² El a răspuns acestora prin minunata operă intitulată *Apologie despre fuga în Pont*, cu care ne vom mai întâlni pe parcursul lucrării.

Mai târziu, undeva prin anul 372,¹³ tot fără voia lui, a fost sfințit de către prietenul său Vasile, episcop de Sasima.¹⁴

Când Biserica din Constantinopol a fost amenințată de rătăcirea lui Arie și a pnevmatomahilor, „Sfântul Grigorie a fost chemat de puținii dreptcredincioși din cetate să le fie păstor și el a primit”.¹⁵ El și-a adunat credincioșii într-o bisericuță mărginașă, pe care a deschis-o chiar în casa uneia dintre rudele sale, și pe care a numit-o Biserica Învierii, unde va rosti ulterior, *Cele cinci cuvântări teologice* care i-au adus faima de mare predicator.¹⁶

Mai târziu, în anul 381, la cererea lui Teodosie cel Mare,¹⁷ el a fost o vreme și patriarh al Constantinopolului, iar în cadrul Sinodului II Ecumenic, a fost un mare apărător al credinței, fiind pentru o perioadă chiar președintele său. Din păcate, nu a reușit să prezideze pentru mult timp sinodul, fiind nevoit, din cauza atacurilor pline de răutate ale episcopilor din Egipt și Macedonia,¹⁸ să se retragă „la Nazianz, unde a condus comunitatea creștină locală până în anul 383, când a părăsit orașul și s-a dedicat practicii ascetice și exercițiului literar”.¹⁹ Și-a sfârșit viața în singurătate, unde a scris multe opere de mare folos Bisericii, la 25 ianuarie, în anul 389.²⁰ Astfel, după cum remarcă părintele Coman: „Episcopii de la Sasima și Constantinopol au fost grele pietre de încercare pentru viața Sfântului Grigorie”.²¹ Pentru sfințenia vieții sale și pentru râvna lui de apărător al dreptei credințe, Biserica îi cinstește prăznuirea în ziua de 25 ianuarie a fiecărui an, precum și la 31 ianuarie, alături de prietenul său Vasile și de marele părinte Ioan Gură de Aur.

¹¹ Pr. prof. Spiridon Căndea, *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, în revista „Studii Teologice”, seria a II-a, anul II, nr. 3-6, 1950, p. 190.

¹² *Ibidem*, pp. 190-191.

¹³ Pr. lector Nicolae Molnar, *op. cit.*, p. 24.

¹⁴ *Proloagele, I, op. cit.*, p. 452.

¹⁵ *Ibidem*, p.452.

¹⁶ *Ibidem*, p.452.

¹⁷ Pr. lector Nicolae Molnar, *op. cit.*, p. 24.

¹⁸ *Ibidem*, p. 24.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 24-25.

²⁰ *Proloagele, I, op. cit.*, p. 452. Părintele Molnar spune, citez: „A trecut la cele veșnice în anul 390.” Cf. Pr. lector Nicolae Molnar, *op. cit.*, p. 25.

²¹ Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz, op. cit.*, p. 19.

b) Repere bibliografice

„Opera Sfântului Grigorie de Nazianz e întinsă, bogată și variată. Cuprinde patru volume din P.G.²² 35-38. E scrisă în proză și în versuri. Această operă se împarte în Cuvântări, Poeme și Scrisori.”²³

Cuvântările sunt în număr de 45 și au fost scrise între anii 362-383. Între ele, una singură poate fi socotită exegetică, respectiv a 37-a la Matei, restul putând fi împărțite în :

- 1) Cuvântări dogmatice: cele *Cinci cuvântări teologice, rostite în anul 380 la Constantinopol*,²⁴ *I cuvântarea intitulată Despre moderația în discuții și că despre Dumnezeu nu poate discuta oricine și în orice moment*,²⁵ *Cuvântări la sărbători mari, Cuvântare la Nașterea Domnului, la Botezul, la Învierea Domnului, precum și la Rusalii*.²⁶
- 2) Cuvântări panegirice în cinstea Sfinților: a 15-a în cinstea *Macabeilor*,²⁷ a 24-a în cinstea lui *Ciprian de Antiohia*,²⁸ a 21-a în cinstea *Sfântului Atanasie*.²⁹
- 3) Necrologuri, patru la număr: la moartea fratelui său Cezar,³⁰ la moartea surorii sale Gorgonia,³¹ la moartea tatălui său,³² și cea la moartea *Sfântului Vasile*,³³ fiind creatorul acestui gen literar în literatura patristică.³⁴
- 4) Două cuvântări „*invective*” după cum le numește părintele Coman³⁵: *Cuvinte de înfierare, și Contra lui Iulian Apostatul*.³⁶

²² Este vorba de colecția *Patrologiae Graecae* îngrijită de J. P. Migne (n.n.).

²³ Preot prof. dr. Ioan G. Coman, *Patrologie*, Editura Sfânta Mănăstire Derwent, Derwent, 1999, p. 121.

²⁴ *P.G. Tomus XXXVI, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1838, pp. 11-170. Ea este tradusă și în românește sub titlul: *Sfântul Grigore de Nazianz, Cuvântări Teologice*, traducere N. Donos, Editura Herald, București, 1992, pp. 68-78. De asemenea, există și o traducere făcută de părintele Stăniloae: *Cele cinci cuvântări teologice*, Editura Anastasia, București, 1993. Noi vom folosi în continuare traducerea părintelui Donos.

²⁵ *P.G. Tomus XXXVI, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1838, pp. 174-213.

²⁶ Ioan G. Coman, *Patrologie*, p. 121. Cuvântările se găsesc în *P.G. Tomus XXXVI, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1838, pp. 311-331.

²⁷ *P.G. Tomus XXXV, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1837, pp. 911-933.

²⁸ *Ibidem*, pp. 1169-1193.

²⁹ Ioan G. Coman, *Patrologie*, p. 121. Cuvântarea se găsește în *P.G. Tomus XXXV, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1837, pp. 1082-1127.

³⁰ *Ibidem*, pp. 783-787.

³¹ *Ibidem*, pp. 789-817.

³² *Ibidem*, pp. 168-189.

³³ *P.G. Tomus XXXVI, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1838, pp. 494-605.

³⁴ Ioan G. Coman, *Patrologie*, p. 121.

- 5) Cuvântări ocazionale, între care amintim, *Cuvânt de apărare despre fuga sa în Pont*,³⁷ care e una dintre cele mai reprezentative.

Opera poetică, scrisă în singurătatea de la Nazianz între anii 383, 389-390 e întinsă și variată. Sfântul a scris 507 poezii însumând aproximativ 18000 de versuri.³⁸ Ele au fost împărțite de maurini în două cărți:

1) „*poeme istorice în 2 secții*:

a) *dogmatice (38)*

b) *morale (40)*

2) *Poeme istorice în 2 secții*

a) *despre sine (206)*

b) *despre alții, cele mai multe scurte epigrame (94) și epitafe (129) ”*³⁹

O altă parte importantă a operei sale o constituie scrisorile sale, în număr de 245, datând din aproape aceeași epocă cu poeziile, cu excepția scrisorilor 52-54, scrise în jurul anului 365. De asemenea, trebuie menționat testamentul său, scris în 381 la Constantinopol, prin care lasă toată averea sa Bisericii din Nazianz, spre a fi întrebuințată în folosul săracilor.⁴⁰

---

³⁵ *Ibidem*, p. 121.

³⁶ *Ibidem*, pp. 121-122.

³⁷ *P.G.Tomus XXXV, S. Gregorius Nazinenus*, Petit Montrouge, 1837, pp. 31-91. Această cuvântare se găsește tradusă și în limba română, în mai multe ediții. Noi vom folosi Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont sau Despre preoție*, în vol. „Despre preoție”, traducere pr. Dumitru Fecioru, Editura Sofia, București, 2004, pp. 209-299.

³⁸ Ioan G. Coman, *Patrologie, op. cit.*, p. 122. Părintele Molnar spune că a scris: „185 de poeme, care totalizează 18000 de versuri”. Cf. Pr. lector Nicolae Molnar, *op. cit.*, p. 25. Dată fiind însă autoritatea părintelui Coman, ne vom ralia părerii lui.

³⁹ Ioan G. Coman, *Patrologie, op. cit.*, p. 122.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 122.

2. Sfântul Grigorie ca model de teolog

După cum se poate observa din evidențierile anterioare a elementelor definitorii ale sale de natură biografică, cea mai bună creionare a portretului unui teolog o face Sfântul Grigorie prin însăși viața sa. O mărturie în acest sens este faptul că i se dă numele de *Teologul*, el fiind după cum remarcă părintele Stăniloae: „*al doilea părinte care se numește astfel după Sfântul Ioan Evanghelistul*”.⁴¹

Acesta este motivul pentru care am făcut inițial o scurtă trecere în revistă a vieții și a operei sale, căci, am dorit să arăt faptul că tot ceea ce a scris el, reprezintă o transpunere în scris a vieții și experienței sale, știut fiind faptul că un Sfânt părinte întâi trăia și abia apoi transpunea în scris ceva.⁴² În acest sens, un teolog sibian renumit spunea:

„*Oricât de mult ne-ar încânta frumusețea inspirației sale profetice, prinsă în cele 3000 de versuri religioase, oricât de profundă ar fi admirația noastră pentru profunda lui știință teologică, semănată în strălucite cuvântări și epistole, totuși nimic nu impresionează mai mult decât propria lui viață trăită pe de-antregul în lumina evangheliei lui Hristos.*”⁴³

Spre deosebire de alți Sfinți, el „*se distinge, prin puritatea teologiei și prin ascuțimea minții sale,*”⁴⁴ pentru care motiv Biserica l-a cinstit cu numele pe care l-am arătat mai sus.

„*Nota esențială a vieții sale, este, pietatea. Ea înseamnă cunoașterea deplină a adevărului divin și realizarea lui integrală în fiecare clipă a existenței pământești.*”⁴⁵

Fuga lui de preoție pe care o argumentează prin cuvintele: „*m-am spăimântat de dregătoria la care nici nu mă gândeam*”,⁴⁶ nu face decât să accentueze smerenia lui și sfiala cu care întâmpină această mare taină și acest jug al lui Hristos, conștientizând faptul că

---

⁴¹ Pr. Dumitru Stăniloae, *N-a fost cândva când să nu fie nimic –cuvânt despre Sfântul Grigorie de Nazianz-*, în revista „Lumea Monahilor”, nr. 26, 2009, p.50.

⁴² Prof. dr. Stylianos Papadopoulos, *Patrologie, vol. I.*, traducere lector dr. Adrian Marinescu, Editura Bizantină, București, 2006, p. 23.

⁴³ Prof. dr. I. Mateiu, *Studentii și preoția - pomenind pe Sfântul Grigore Teologul*, în „Revista Teologică”, (anul XXII), nr. 1/ 1932, p. 1.

⁴⁴ Drd. Diac. Marin Sava, *Profilul teologului după Sfântul Grigorie de Nazianz*, în „Studii Teologice”, seria a II-a, (anul XXI), nr. 5-6/ 1969, p.387.

⁴⁵ Prof. dr. I. Mateiu, *op. cit.*, p. 2.

⁴⁶ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Despre preoție, op. cit.*, p. 215.

preotul „ e întruparea văzută a credinței și a aspirațiilor într-o lume mai bună, pe care în zadar le căutăm aici”.⁴⁷ El rămâne astfel, alături de Sfântul Ioan Gură de Aur un model al preotului și acest lucru, în primul rând pentru că a conștientizat importanța Tainei în raport cu nevrednicia lui, căci, după cum remarcă părintele Coman, „numai în temple și sub vraja puterii nevăzute a supranaturalului coborâtă în preot și administrată de el, încearcă muritorul acea transformare inefabilă și se scaldă în baia fericită al luminii lui Dumnezeu”.⁴⁸

Acest lucru face din viața lui un element cât se poate de actual, în contextul în care foarte mulți tineri absolvenți ai facultăților de teologie, fără a realiza în prealabil o introspecție în urma căreia să vadă dacă sunt sau nu vrednici și potriviți pentru preoție, se înghesuie sub omoforurile arhieresti spre a primi acest har. Urmările, din nefericire sunt dezastruoase: preoți care smintesc lumea prin comportamente nepotrivite (sunt bețivi curvari, pun taxe exagerate) și care fac din marea chemare sacerdotală un simplu job prin care își câștigă existența.

Teologul din Nazianz este de asemenea și un geniu, după cum ne spune părintele Coman:⁴⁹ „Calitatea sa de Sfânt nu exclude întru nimic pe cea de geniu”.⁵⁰ Datorită acestei calități, el , „se împărtășește cu nesațiu din cultura păgână, dar soarbe cu și mai multă pasiune din izvorul cel nou al Sfintei Scripturi și al vieții creștine”.⁵¹ Observăm așadar, pe de o parte complexitatea personalității sale, iar pe de altă parte echilibrul de care dă dovadă atât în ceea ce privește cunoașterea, cât și în ceea ce privește viața propriu-zisă.

Demn de remarcat este și modul său de viață pe băncile școlii, când, după cum însuși spune:

„Doar două drumuri cunoașteam: unul, cel dintâi și de foarte mare cinste, celălalt, al doilea și nu de aceeași prețuire: primul ducea la Sfintele noastre Bisericii și la dascălii care erau înrânsele; al doilea la profesorii noștri din afară (profesorii păgâni de retorică).”⁵²

Operele sale nu sunt așadar numai rezultatul geniului, ci acesta este stimulat prin muncă, căci, „ cu tot prestigiul lui, geniul nu poate atinge piscurile noblețe⁵³ ale muncii.”⁵⁴

⁴⁷ Ioan G. Coman, *Sublimul preoției creștine*, Tipografia cărților bisericești, București, 1940, p. 3.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 3.

⁴⁹ *Idem*, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, op. cit., p. 6.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 6.

⁵¹ *Ibidem*, p. 9.

⁵² Sfântul Grigorie de Nazianz, *Despre viața sa*, vv. 263-264, apud *Ibidem*, p. 16.

⁵³ Aici cu sensul de nobile (n. n.).

⁵⁴ *Idem*, *Tristețea poeziei lirice a Sfântului Grigorie de Nazianz*, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1938, p. 3.

O altă calitate ce-i înfrumusețează portretul de teolog este jertfa de sine, care este un lucru benefic atât pentru cel ce-o face, cât și pentru beneficiarul ei, căci, „*gândul muncii pentru fericierea altora e singurul care îndepărtează din preajma noastră spectrul morții și a munci pentru a aduce soarele în inima altora și zefirul dulce în sufletul semenilor tăi triști ca și tine, este poate singurul sens al vieții noastre*”.⁵⁵

Toate aceste calități nu-l împiedică însă să fie un aprig învățător al credinței și un puternic combatant al celor ce o prigonesc. Așa se face că deși „*a fost contemporanul și colegul de universitate al lui Iulian, om de aleasă cultură*”,⁵⁶ în relatarea vieții sale, „*Sfântul toarnă în cele două discursuri ale sale toată vâlvătaia unei trăiri viforioase a credinței creștine și tot uraganul stârnit de încercarea lui Iulian de a se împotrivi mersului lucrurilor, prin suprimarea creștinismului*.”⁵⁷ De asemenea, în monumentală lucrare intitulată, „*Cele cinci cuvântări teologice, el combate ereziile de mare răsunet în secolul său: arianismul și macedonianismul*”,⁵⁸ dar le atinge, cel puțin în treacăt și pe celelalte. Așa se face că prima cuvântare cuprinde un *Cuvânt introductiv contra eunomienilor*.⁵⁹

În concluzie, putem spune, reluând afirmația din începutul capitolului că Sfântul Grigorie a fost prin sine însuși un model, un portret etalon al felului cum ar trebui un adevărat teolog. El s-a distins prin sfințenia, smerenia, genialitatea sa, prin ardoarea credinței și prin multe alte calități.

---

⁵⁵ *Ibidem*, p. 3.

⁵⁶ *Idem*, *Sfântul Grigorie de Nazianz despre Împăratul Iulian, încercare asupra discursurilor IV și V*, vol. 1, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1938, p. 5.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 5.

⁵⁸ Preot Gheorghe I. Tilea, *Introducere* în vol. „Sfântul Grigorie de Nazianz - Cuvântări teologice”, Editura Herald, București, 1992, p. 49.

⁵⁹ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântări Teologice*, *op. cit.*, pp. 68-78.

3. Profilul teologului după Sfântul Grigorie

În Biserică, rolul teologului este unul cât se poate de important și acest lucru pentru că el, în condițiile în care nu îndeplinește o funcție sacerdotală, trebuie să fie un apologet al credinței, un exemplu pentru ceilalți și un motiv al convertirii celor necredincioși, după îndemnul Mântuitorului, care spune: *Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât, văzând faptele voastre cele bune să-L slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri (Matei 5, 16)*. În condițiile în care el are și rol sacramental, importanța acestor calități este cu atât mai importantă.

Teologul este, așadar, „în primul rând un om al Bisericii, legat de ea prin ocupația și prin aspirațiile sale.”⁶⁰ În aceste condiții, „formarea și cultura sa trebuie să înceapă în Biserică să se dezvolte în concordanță cu învățăturile ei și să trăiască potrivit normelor morale ale ei”.⁶¹

După Sfântul Grigorie, există doi factori educativi care ajută la formarea unui tânăr teolog, și anume: „familia și școala, amândouă lăsându-și amprentele lor pentru viața sa din continuare”.⁶²

Familia are un rol primordial în formarea sa, întrucât aici învață pentru prima dată cuvintele Scripturii și învață să iubească pe semenul său. Tot din familie pornesc primele modele pe care tânărul și le alege, pentru ca ulterior, contactul cu oamenii iluștri ai vremii să îi dea posibilitatea de a-și dori să îi imite, iar cultura să îl ducă galopant pe drumul cunoașterii.⁶³

---

⁶⁰ Drd. Diac. Marin Sava, *op. cit.*, p.391.

⁶¹ *Ibidem*, p. 391.

⁶² *Ibidem*, p. 391.

⁶³ *Ibidem*, p. 391.

În familie, tânărul ia contact pentru prima dată cu educația și cu știința, pe care, mai apoi le va desăvârși la școală. Aceasta este foarte importantă pentru teolog, întrucât acesta trebuie întâi să cunoască pentru sine și abia apoi să învețe pe alții, căci, după cum spune Sfântul:

*„a-ți propune să înveți pe alții câtă vreme nu ești tu însuși destul de învățat, sau, cum spune proverbul, să înveți olăria începând tu însuși a face vase mari..., mie mi se pare că este un lucru nebunesc și semeț; nebunesc fiindcă nu-ți dai seama de neștiința ta și semeț pentru că te apuci de un lucru pe care abia-l pricepi”.*⁶⁴

O altă calitate „sine qua non” a teologului este arta cuvântului, pe care acesta trebuie să o posede. El trebuie „să învețe să-și strunească limba pentru a putea la vreme să scoată ideile ce se zbat în duereile nașterii”;⁶⁵ acest lucru modelând pe teolog în frumusețe „întocmai ca pe o statuie.”⁶⁶

Despre cum trebuie să fie pregătit teologul atunci când cuvântă și despre cum trebuie să fi cuvântările lui, Sfântul ne spune:

*„Pe cât este cu puțință, teologul trebuie să fie curat ca lumina să fie cuprinsă de lumină și se cade să filosofeze celor mai osârduitori, ca nu cumva, căzând pe pământ sterp, să fie fără de roadă cuvântarea... se cade să filosofăm despre Dumnezeu atunci când avem liniște înlăuntrul nostru și din partea zbuciumului din afară, ca să nu ni se taie răsufierea, ca celor care sughiță; și se cade să filosofăm despre Dumnezeu în măsura în care am putut să-l înțelegem sau în măsura în care să putem să fim înțeleși de alții..., ca să nu semănăm pe mărăcini.”*⁶⁷

Ulterior, „cu cât progresează mai mult în virtute, cu atât mai mult el își dă seama de majestatea, splendoarea și înălțimile lui Dumnezeu, de naturile cele curate care abia pot cuprinde strălucirea lui Dumnezeu,”⁶⁸ pe care-L acoperă abisul (Ps 17,13), care este lumina cea mai curată, dar pentru mulți inaccesibilă.⁶⁹ În Aceste definiții ale Lui, teologul are posibilitatea să descopere numai acțiunea lui în lume, nu însă și natura lui⁷⁰, spune Sfântul.⁷¹

În calitate de organ viu și mădular lucrător al acestui minunat organism care este Biserica, teologul este dator să împărtășească realizările sale în domeniul teologic

⁶⁴ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Despre preoție*, op. cit., p. 215.

⁶⁵ Drd. Diac. Marin Sava, op. cit., p.392.

⁶⁶ Sfântul Grigore de Nazianz, *Cuvântări Teologice*, op. cit., p. 74.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 79.

⁶⁸ Drd. Diac. Marin Sava, op. cit., p.393.

⁶⁹ Sfântul Grigore de Nazianz, *Cuvântări Teologice*, op. cit., p. 106.

⁷⁰ Drd. Diac. Marin Sava, op. cit., p.393.

⁷¹ Sfântul Grigore de Nazianz, *Cuvântări Teologice*, op. cit., pp. 106-107.

credincioșilor, ca aceștia să păstreze nealterată învățătura Bisericii și s-o apere de erezii,⁷² sarcină care de altfel îi aparține și teologului.

El elogiază și cultura profană, care, trebuie să fie de mare preț pentru un teolog și nu numai, după cum însuși spune:

„Pentru mulți oameni cu mintea sănătoasă, cultura e unul din bunurile care trebuie așezate în frunte. Nu e vorba de cultura creștină care e accesibilă credinței, ci e vorba de cultura din afara Bisericii, pe care un număr de creștini o consideră păgubitoare, primejdioasă și întristând pe Dumnezeu...Noi am primit de la păgâni științe care se ocupă cu cercetarea și analiza lucrurilor...Prin puținul acestor științe am ajuns la cunoașterea mai binelui, iar prin constatarea limitelor lor ne-am întărit și mai mult în credința noastră. De aceea, cultura nu trebuie disprețuită; mai degrabă toți acei care o disprețuiesc trebuie tratați drept nătărăi și grosolani.”⁷³

Dacă ar fi să concluzionăm în doar câteva cuvinte cele spuse până aici despre cum ar trebui să arate portretul unui teolog sau al unui preot în viziunea Sfântului Grigorie de Nazianz, și, după el, în accepțiunea întregii Bisericii, ar trebui cu siguranță să accentuăm faptul că acesta⁷⁴ „înainte de a fi un exponent al științei, se cuvine să fie un practicant al sfințeniei.”⁷⁵

---

⁷² Drd. Diac. Marin Sava, *op. cit.*, p.395.

⁷³ *Funebris oratio in laudem Basilii magni Cesaree in Capadocia Episcopi*, în „P.G.Tomus XXXVI, S. Gregorius Nazinenus”, Petit Montrouge, 1838, p. 508.

⁷⁴ Teologul sau preotul (n.n).

⁷⁵ Prof. dr. I. Mateiu, *op. cit.*, p. 5.

4. Concluzii

Așa cum am arătat pe parcursul lucrării, portretul teologului reiese în primul rând din viața celui care a fost supranumit astfel, motiv pentru care studiu vieții lui este deosebit de important.

Aici aflăm despre elementele care au contribuit la formarea lui și care sunt definitorii pentru formarea oricărui teolog, respectiv familia și școala. În cadrul celei din urmă, pe lângă învățăturile propriu-zise pe care el le dobândește, de o importanță nu mai puțin relevantă sunt și relațiile de ordin social. Aș aminti aici doar două exemple, respectiv Sfântul Vasile cel Mare, care va fi cel mai bun prieten al lui din anii de școală și de mai târziu și care va exercita o puternică înrăurire asupra sa și Iulian Apostatul, căruia, deși îi va recunoaște inteligența, îi va fi un aspru critic.

Observăm apoi, aruncând o privire asupra operei, că ea reprezintă transpunerea în scris a experiențelor sale,⁷⁶ transpunere cerută fie de pericolele ce amenințau Biserica, fie de necesitățile duhovnicești ale păstoriților. De-a lungul operei el creionează cu precizie calitățile pe care trebuie să le întrunească un teolog, accectuând în același timp și importanța rolului pe care acesta trebuie să-l îndeplinească în cadrul comunității ecleziale. Se vor regăsi astfel între trăsăturile cele mai de seamă credința, smerenia, temeinica pregătire, mărturisirea credinței și alte calități definitorii care au fost inițial experimentate de către el.

În concluzie, în creionarea portretului unui teolog în accepțiunea Sfântului Grigorie de Nazianz trebuie să se aibă în vedere viața și opera sa, apoi, modelul pe care el îl propune în decursul bogatei sale experiențe duhovnicești, precum și învățămintele care reies din studierea operelor în care el se referă la acest subiect, și acest lucru, pentru că, după cum ne spune părintele Coman, : „*Studenții noștri au în viața Sfântului Grigorie un model ideal*”.⁷⁷

---

⁷⁶Prof. dr. Stylianos Papadopoulos, *op. cit.*, p. 23.

⁷⁷Ioan G. Coman, *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz, op. cit.*, p. 16.

BIBLIOGRAFIE

A. Izvoare:

1. S. Gregorius Nazinenus, col. *Patrologiae Graecae*, Tomus XXXV, accurante J.P. Migne, Petit Montrouge, 1837.
2. S. Gregorius Nazinenus, col. *Patrologiae Graecae*, Tomus XXXVI, accurante J.P. Migne, Petit Montrouge, 1837.
3. Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvânt de apărare pentru fuga în Pont sau Despre preoție*, în vol. „Despre preoție”, traducere pr. Dumitru Fecioru, Editura Sofia, București, 2004, pp. 209-299.
4. Idem, *Cuvântări Teologice*, traducere N. Donos, Editura Herald, București, 1992.
5. *Viața Sfântului Grigorie Teologul*, alcătuită de preotul Grigorie (sec. VIII), traducere N. Donos, Editura Herald, București, 1992, pp. 5-45.
6. *Proloagele*, vol. I, diortosite și îmbogățite de Arhimandrit dr. Benedict Ghiuș, Editura Bunavestire, Bacău, 1999.

B. Lucrări auxiliare:

7. Coman, Ioan G., *Geniul Sfântului Grigorie din Nazianz*, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1937.
8. Idem, *Tristețea poeziei lirice a Sfântului Grigorie de Nazianz*, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1938.
9. Idem, *Sfântul Grigorie de Nazianz despre Împăratul Iulian, încercare asupra discursurilor IV și V*, vol. I, Editura Institutului Român de Bizantinologie, București, 1938.
10. Idem, *Sublimul preoției creștine*, Tipografia cărților bisericești, București, 1940.
11. Idem, *Patrologie*, Editura Sfânta Mănăstire Derwent, Derwent, 1999.
- Papadopoulos, Stylianos, *Patrologie*, vol. I, traducere lector dr. Adrian Marinescu, Editura Bizantină, București, 2006.

C. Studii și articole:

12. Căndea, Spiridon, *Sensul preoției la Sfinții Părinți*, în revista „Studii Teologice”, seria a II-a, anul II, nr. 3-6, 1950, pp. 190-197.
13. Mateiu, I., *Studentii și preoția - pomenind pe Sfântul Grigorie Teologul*, în „Revista Teologică”, (anul XXII), nr. 1/ 1932, pp.1-6.
14. Molnar, Nicolae, *Sfinții Trei Ierarhi și spiritualitatea ortodoxă contemporană*, în revista „Altarul Banatului”, anul VIII (XLVII), nr. 1-3, 1997, pp. 24-30.
15. Sava, Marin, *Profilul teologului după Sfântul Grigorie de Nazianz*, în „Studii Teologice”, seria a II-a, (anul XXI), nr. 5-6/ 1969, pp.387-399.
16. Stăniloae, Dumitru, *N-a fost cândva când să nu fie nimic –cuvânt despre Sfântul Grigorie de Nazianz-*, în revista „Lumea Monahilor”, nr. 26, 2009, pp.50-56.
17. Tilea, Gheorghe I., *Introducere* în vol. „Sfântul Grigorie de Nazianz - Cuvântări teologice”, Editura Herald, București, 1992, pp. 47-49.

CUPRINS

1. Preliminarii (detalii bio-bibliografice)	2
a) Biografie	2
b) Repere bibliografice	4
2. Sfântul Grigorie ca model de teolog	6
3. Profilul teologului după Sfântul Grigorie	9
4. Concluzii	12
BIBLIOGRAFIE	13
CUPRINS.....	14